

*Шевченко Тарас Михайлович,
аспірант Національного авіаційного
університету, адвокат,
Науковий керівник:
Троцюк Ніна Валеріївна,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Юридичного факультету Національного
авіаційного університету,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Вчення про докази займає важливе та ключове місце в теорії адміністративного судочинства України. Важливе значення при доказуванні в судовому процесі має електронний документ, поняття якого закріплено у Законі України від 22.05.2003 р. № 851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг» [1]. Відповідно до ст. 5 даного нормативно-правового акту, електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов’язкові реквізити документа. Він може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму (як електронну, так і паперову), придатну для сприймання його змісту людиною. Зауважимо, що юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму, а його допустимість не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму, оскільки законодавець чітко визначив, що електронний документ по своїй суті є аналогом паперового.

Якщо говорити про співвідношення дефініцій «електронний документ» та «електронний доказ», то слід зазначити, що електронний документ є одним із видів електронних доказів. Підтвердженням даних слів є положення ст. 99 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [2], яке передбачає, що електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам’яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет). Слід констатувати, що електронні документи завжди містять метадані, які дозволяють визначити дату та час їх створення, змін та інші важливі відомості для підтвердження автентичності.

Таким чином, можемо зробити висновок, що видами електронних документів є текстові документи, графічні зображення, електронні таблиці, аудіодані/файли, відеодані/файли, інтернет сторінки, які в свою чергу виступають джерелами електронних доказів.

Порядок використання електронних документів як джерела доказів судами в адміністративному судочинстві викладений в параграфі § 1 «Основні положення про докази» Глави 5 «Докази та доказування» КАС України. Відповідно до ч. 1 ст. 72 КАС України, доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Відповідно до п. 1 ч. 2 даної статті одним із засобів, де можуть бути зазначені ці дані є електронні докази.

Основним способом використання електронного документа в адміністративному судочинстві як електронного доказу є його дослідження, яке здійснюється з метою отримання інформації та фактичних даних, які використовуються сторонами у справі, через дозволені законодавством способи доказування обставин або фактів. Проте, слід зауважити, що існують певні правила огляду доказів, в тому числі електронних, які закріплено у ст. 81 КАС України. Згідно ч. 1 зазначеної норми, електронні докази, які не можна доставити до суду, оглядаються за їх місцезнаходженням та про дату, час і місце огляду доказів обов'язково повідомляються учасники справи. Неявка учасників справи не є перешкодою для проведення огляду.

У разі необхідності, в тому числі за клопотанням учасника справи, для участі в огляді доказів за їх місцезнаходженням можуть бути залучені свідки, перекладачі, експерти, спеціалісти, а також здійснено фотографування, звуко- і відеозапис. Обов'язково даний огляд фіксується у протоколі, до якого додаються усі складені або звірені під час огляду на місці плани, креслення, копії документів, а також зроблені під час огляду фотознімки, електронні копії доказів, відеозаписи тощо.

Варто зазначити, що особи, які беруть участь в огляді електронних доказів за їх місцезнаходженням, мають право звертати увагу суду на ту чи іншу обставину, яка, на їх погляд, має значення для повноцінного проведення огляду, встановлення обставин, які мають значення для розгляду справи, робити свої зауваження щодо протоколу огляду.

Також суд за заявою учасника справи чи з власної ініціативи може оглянути веб-сайт (сторінку), інші місця збереження даних в мережі Інтернет з метою встановлення та фіксування їх змісту. У разі необхідності для проведення такого огляду суд може залучити спеціаліста, а також призначити експертизу.

З вище викладеного можемо зробити висновок, що електронні докази є невід'ємною частиною здійснення адміністративного судочинства, а одним із видів таких доказів є електронний документ. За умови належного правового регулювання та технічного забезпечення, електронні документи можуть стати надійним джерелом електронних доказів в адміністративному судочинстві України.

Список використаних джерел

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. №45. ст. 400.

2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2024. №19. ст. 78.

3. Особливості доказування в адміністративному судочинстві. URL: <https://unba.org.ua/publications/9067-osoblivosti-dokazuvannya-v-administrativnomu-sudochinstvi.html>

*Юдіна Ірина Валеріївна,
аспірант Національного авіаційного
університету, адвокат,
Науковий керівник:*

*Троцюк Ніна Валеріївна,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Юридичного факультету Національного
авіаційного університету,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВПЛИВ КЕРУЮЧОЇ ФУНКЦІЇ МЕТОДОЛОГІЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НА ДОПУСТИМІСТЬ ТА ДОСТОВІРНІСТЬ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Обґрунтованість висновку експерта за результатами судової експертизи залежить від наявності відповідної уніфікованої та апробованої експертної методики.

Для прийняття рішення щодо допустимості висновку експерта суд досліджує, зокрема, методи та методики, які були використані експертом при проведенні судової експертизи. Таким чином методологія судової експертизи здійснює керуючий вплив на експерта, спрямований на формування належного доказу для судового розгляду в адміністративному судочинстві.

Метод – система логічних та (або) інструментальних операцій (способів, прийомів) отримання даних для вирішення питання, поставленого перед експертом [1, с. 48].

У судово-експертній діяльності експерти використовують як загальнонаукові методи, що притаманні для процесу пізнання в цілому, так і спеціальні методи, що стосуються конкретної науки або конкретного напрямку дослідження. Класифікацію методів пропонує, зокрема Щербаковський М. Г., який виділяє загальний, загальноекспертні, окремоекспертні і спеціальні методи дослідження [2, с. 97].

Необхідно відзначити, що методи експертного дослідження мають свою унікальну специфіку, притаманну тільки їм. Ця специфіка зумовлена необхідністю оцінки судом висновку експерта. Однією зі специфічних вимог до